

Nyopstilling af Aalborg Svaneapoteks historiske samling

af Per Thorling Hadsund

*Interiør fra apotekerloftet før nedpakning.
Foto: Jan Slot-Carlsen.*

Hele efteråret 2003 har der været livlig aktivitet på loftet i Jens Bangs Stenhus. Her findes den enestående historiske samling af inventar, medikamenter og arkivalier fra Aalborg Svane Apotek, som siden midten af 1600-tallet har haft til huse i husets underetage. Hele samlingen, der rummer op mod 7000 enkeltgenstande fra store skuffedarier til små medicinflasker, er i løbet af fem måneder blevet beskrevet, fotograferet, forsynet med museumsnumre, rengjort, pakket ned og flyttet til klimastyrede magasiner, hvor genstandene skal opbevares til de igen kan stilles op på loftet i nyrenoverede lokaler. Efter planen kan de første gæster besøge den nyopstillede samling i løbet af 2005.

Strøybergs Fond

Det var Apoteker Sigurd Carl Strøyberg, der oprettede apotekersamlingen og før sin død i 1986 dannede den fond, som nu ejer

Jens Bangs Stenhus og Aalborg Svaneapoteks samling. Sigurd Carl Strøyberg var den sidste af en lang række apotekere, som både drev Svaneapoteket og ejede Jens Bangs Stenhus, idet apoteket sammen med huset gik i arv fra far til søn.

”S. C. Strøybergs Fond til bevarelse af Jens Bang Stenhus” har længe ønsket at nyopstille samlingen. Lokalerne er i deres nuværende stand ikke egnede til udstilling eller opbevaring af museumsgenstande. Klimaet er for dårligt, pladsen for trang, og der er ingen form for sikring mod brand eller tyveri. Mange af genstandene trænger desuden til konservering og store dele af samlingen nåede ikke at komme med i den foreløbige registrering, som Aalborg Historiske Museum foretog i 1977. Renoveringen af apotekersamlingen måtte dog vente, til fonden havde samlet tilstrækkeligt med kræfter og penge efter den gennemgribende restaurering af Stenhusets facade i 1993-94. 2001 henvendte fonden sig til Aalborg Historiske Museum og bad konservator Per Thorling Hadsund om at deltage i planlægningen og gennemførslen af samlingens nyopstilling. Fonden havde i forvejen tætte forbindelser til museet, og Per Thorling Hadsund havde kendt og arbejdet med samlingen, siden han kom til Aalborg i 1988. Arbejdet blev fordelt således, at museet står for de museale opgaver, mens fondens formand, arkitekt Peter Strøyberg, styrer de bygningsmæssige arbejder. Under planlægningen af projektet blev man enige om at formalisere det mangeårige samarbejde omkring apotekersam-

Apotekersamlingen udmærker sig ved et stort antal af mere anonyme genstande, som kun sjældent er bevaret andre steder. Her en samlig snavsede salvekrukker fundet i lagerrummet. Foto: Jan Slot-Carlsen.

lingen. Man udarbejdede derfor en samarbejdskontrakt, hvorefter det antikvariske ansvar for apotekersamlingen overdrages til museet, mens det fortsat er fonden, som ejer samlingen og har det økonomiske ansvar. Først på året 2002 var planerne så langt, at de kunne godkendes af fondens bestyrelse og finansieringen bringes på plads.

Forundersøgelser

Nyopstillingen falder i fire faser, hvoraf de to nu er afsluttet. Første fase blev gennemført i 2003, hvor Ph.d. Elisabeth Barfod Carlsen gennemgik hele samlingen systematisk og derved tilvejebragte det overblik, som danner grundlag for det videre arbejde. Især en undersøgelse af apotekerinventaret gav mange nye oplysninger om møblernes datering og skiftende funktioner i apoteket. Det lykkedes at sætte alder på næsten alle dele, og mange af møblerne viste sig at være betydeligt ældre, end man hidtil har antaget. På baggrund af denne nye viden og med udgangspunkt i Sigurd Carl Strøybergs oprindelige opstilling, blev der udarbejdet en plan for den nye indretning af loftet. Der bliver ikke tale om en egentlig museumsudstilling; plancher med pædagogiske tekster

og andet udstillingsinventar ville virke som fremmedelementer på apotekerloftet, og det er tanken, at samlingen først og fremmest skal formidles ved rundvisning og fortælling i lighed med, hvordan Strøyberg selv fremviste loftet. Der bliver heller ikke tale om en kronologisk eller på anden måde strengt systematisk opstilling. Inventaret vil dog i højere grad end før blive grupperet i kronologiske og tematiske interiører, så de mange nye oplysninger og historier lettere kan fortælles. Der vil blive indrettet et særligt rum til nyindsamlede genstande fra Svaneapotekets sidste laboratorium, hvor man fremstillede medicin helt frem til 1990. Endelig er der afsat plads til et lille undervisnings- og mødelokale, der samtidig vil tjene som indgang til samlingen.

Registrering og nedpakning

Projektets anden fase var den store registrering og nedpakning af alle genstandene, som netop er gennemført under daglig ledelse af Elisabeth Barfod Carlsen. Op til 5 personer af gangen har arbejdet på loftet, hvor der i et par pulterkamre, som senere skal blive til samlingens mødelokale, har været indrettet midlertidige arbejdspladser.

Også i denne fase er der fremkommet mange overraskende genstande og oplysninger. Et gammelt lagerrum viste sig at indeholde adskillige sjældne præparater fra 1800-tallet, som næppe findes andre steder, samt lokalt fremstillede medikamenter til både mennesker og dyr. Således en blikdåse fyldt med gråbrunt pulver og forsynet med en håndskrevet etiket med teksten: "Pulver til naar Koens Fløde ikke vil give Smør." Fra begyndelsen var man opmærksom på, at der i lagerrummet kunne være adskillige giftige præparater, hvilket har betydet, at alt arbejde måtte udføres under sikkerhedsregler som på et kemisk laboratorium. Loftslokalerne er nu ryddet. Hovedparten af samlingen er flyttet til det nye klimastyrede magasin i bygningens sydføj, som senere skal rumme de genstande, der ikke skal med i den nye opstilling, sammen med en omfattende samling af bøger og arkivalier.

Det nye apotekerloft

I efteråret 2004 går projektet ind i sin 3. fase, hvor loftet rippes fuldstændigt, før der opbygges nye isolerede ydervægge, og arealet inddeles med skillevægge, så de passer til den kommende opstilling. De nye lokaler forsynes med klimaanlæg og alarm for tyveri og brand. De møbler og andre genstande, som skal konserveres, er alle kørt til Nordjyllands Amts Konserveringsværksted, hvor man i løbet af 2004 vil restaurere møblerne, samle revnede glas og krukker, konservere vandskadede dokumenter og få de mørkirrede kobberkedler fra laboratoriet til at skinne igen. På udvalgte partier af de bemalede møbler vil man afdække farvelagene trinvis, så møblernes skiftende bemalinger og brug træder frem. I løbet af 2005 kan samlingen endelig genopstilles og åbnes for publikum.

Gennem samarbejdsaftalen med museet har fonden frivilligt forpligtet sig til, at samlin-

gen med tiden skal opfylde de museale standarder med hensyn til bevaring, registrering og sikring. Med nyopstillingen vil dette ambitiøse mål allerede være tæt på opfyldelse. Samtidig er der skabt gode rammer for at formidle samlingen både til det brede publikum og til fagfolk.

Det stod fra begyndelsen klart, at apoteker-samlingen skulle blive på loftet i Jens Bangs Stenhus, og at man så vidt det var muligt ville fastholde samlingens særlige karakter med den overvældende mængde af genstande i lavloftede rum, hvor lyset ikke når ud i alle hjørner. Når samlingen bliver stillet op igen, vil ruminddelingen være en anden, skillevægge, lofter og gulve vil være af nye materialer, og ingen af genstandene vil stå på helt samme plads som i Strøyerbergs opstilling. Det vil derfor næppe give mening at sige, at den oprindelige stemning på loftet er bevaret. Men håbet er, at det på basis af den grundige registrering af den gamle opstilling og ved omhyggeligt valg af materialer, farver og belysning vil lykkes at skabe en lignende fortættet stemning af pulterrum og skatkammer på det nye apotekerloft.

Apotekerloftet efter registrering og nedpakning af samlingen. Foto: Jan Slot-Carlsen.